

dad Martínez (professora emèrita de Filologia Romànica de la UB) i d'Anna Maria Mussons (catedràtica de Filologia Romànica de la UB), a la seva relació amb la universitat al llarg de quaranta anys en el decurs dels quals no només va exercir tasques docents, sinó que també va participar activament en els òrgans de govern de la institució acadèmica.

La cloenda de l'acte va córrer a càrrec de l'agrupació musical Ardit Ensemble, vinculada a l'IRCVM (Institut de Recerca en Cultures Medievales) de la UB, que a través d'una acurada tria de peces medievals llatines i occitanes va oferir un emotiu retrat musical de l'obra lírica a la qual Martí de Riquer va consagrar bona part de la seva recerca filològica.

Meritxell SIMÓ

Institut de Recerca en Cultures Medievales

Lliurament del VIII Premi Franja, Cultura i Territori. 2014 al Dr. Javier Giralt Latorre (Universitat de Saragossa) dins la «25a Trobada Cultural del Matarranya» a Aiguaviva (4 d'octubre de 2015). — El 4 d'octubre de 2015, la localitat catalanoparlant d'Aiguaviva (Baix Aragó, Terol) acollí la «25a Trobada Cultural del Matarranya», organitzada per l'Associació Cultural del Matarranya (ASCUMA) amb la col·laboració de Clarió (Associació de Pares i Mares del Matarranya en Defensa del Català) i l'Ajuntament de la susdita localitat. Dins d'aquest marc, tingué lloc el lliurament del «VIII Premi Franja, Cultura i Territori. 2014», atorgat cada any alternativament per l'Associació Cultural del Matarranya i l'Institut d'Estudis del Baix Cinca, amb el qual es distingeix la tasca desenvolupada per algú a favor de la llengua catalana en terres aragoneses. En aquesta ocasió, el guardonat fou el Dr. Javier Giralt Latorre, professor titular de Filologia Catalana i director del Departament de Lingüística General i Hispànica de la Universitat de Saragossa, el qual, després d'agrair la distinció rebuda de mans del Sr. Joan Lluís Camps, president d'ASCUMA, i l'elogi exposat per la Dra. Dolors Gimeno, professora de la Universitat Rovira i Virgili, pronuncià un discurs centrat en la dificultat que pateix el català a la Franja per a esdevenir signe d'identitat social. El Dr. Giralt incidí en els factors que impedeixen que els franjolins reconeixin que parlen català i així ho reivindicuin davant els altres aragonesos. També posà de relleu que aquesta actitud ha afavorit un progressiu abandonament del dialecte autòcton a favor del castellà i que aquest és el màxim perill que afronta a hores d'ara la llengua catalana a l'Aragó. En paraules del Dr. Giralt, «certament, l'administració aragonesa no ha fet gaire pel català i no sabem si serà capaç de fer-hi més coses, però cal tenir present que, per molt que es faci, si no fem del català local la nostra llengua habitual, poca cosa s'aconseguirà». Tant de bo que, a l'Aragó, els auguris siguin ben favorables.

José Enrique GARGALLO GIL

Universitat de Barcelona

Institut d'Estudis Catalans

I Jornada de la Càtedra Pompeu Fabra: «Una mentalitat d'enginyer al servei d'una llengua i d'un país» (5 i 6 de novembre de 2015). — La Càtedra Pompeu Fabra, una iniciativa impulsada per la universitat del mateix nom i l'Institut d'Estudis Catalans, ha celebrat la primera jornada científica, en col·laboració amb el Col·legi Oficial d'Enginyers Industrials de Catalunya, dedicada als perfils de lingüista, enginyer i ciutadà compromès del mestre Fabra.

A la primera sessió, dijous al vespre a la sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, l'acte d'inauguració comptà amb la participació de Jaume Casals, rector de la Universitat Pompeu Fabra, Joandomènec Ros, president de l'Institut d'Estudis Catalans, Ferran Mascarell, conseller de

Cultura de la Generalitat de Catalunya, Jordi Guix, degà del Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya, i M. Teresa Cabré, directora de la Càtedra i presidenta de la Secció Filològica. El contingut principal d'aquesta sessió fou la conferència inaugural «Una nova concepció de la llengua en Pompeu Fabra», a càrrec de Joan Martí i Castell, catedràtic de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili, membre de l'IEC i president de la Secció Filològica del 2002 al 2010. El Dr. Martí i Castell féu una introspecció en l'obra completa de Pompeu Fabra per resseguir amb detall la configuració del model que orientà la normativització de la llengua catalana. D'entre tot el volum d'informació ordenada, convé destacar les reflexions del gramàtic en les conferències que anava impartint per tot el territori, contribucions menys conegudes i tanmateix ben interessants, com va mostrar el ponent. Una altra qüestió rellevant de la conferència fou la projecció de les idees de Fabra cap al moment actual, amb què el Dr. Martí i Castell s'atreví a llançar algunes hipòtesis sobre quina podria ser la posició del mestre en el debat sobre la llengua d'avui.

En la sessió matinal del divendres 6 de novembre, celebrada a la seu de l'Institut d'Estudis Continus (IDEC) de la Universitat Pompeu Fabra, la tria de conferenciants contribuï a mostrar la coherència de l'obra fabriana i la importància del context social i cívic, des de mirades i perspectives ben diverses.

El catedràtic emèrit de la UPC i membre de la Secció de Ciències i Tecnologia de l'IEC, Josep Amat, impartí la conferència «Pompeu Fabra, enginyer», després d'haver estat presentat per Jordi Guix, degà del Col·legi d'Enginyers, qui volgué subratllar la visió humana de l'enginyeria. Amat guià els assistents pels espais barcelonins del jove Fabra fins a l'Escola d'Enginyers Industrials, que estrenava llavors l'edifici històric de la Universitat de Barcelona, i a partir de 1902 a l'Escola d'Enginyers de Bilbao, fundada just al 1897, on guanyà la càtedra de Química. Amb aquesta conferència encetàrem un exercici de contextualització del personatge de gran qualitat, que ens permet explicar millor les circumstàncies de l'obra i de les decisions de l'enginyer que va viure per a la llengua. Amat ens endinsà en la composició del quadre de professors de l'escola bilbaïna, en què el pes dels catalans era molt significatiu a l'època. El paper de Josep Serrat i Bonastre, Josep Galí Fabra, Josep M. Plans i Freyre i Ramon Oliveras i Massó, entre d'altres, ens ajuda a entendre com és que Bilbao significà més aviat un espai de retir per dedicar-se a la feina lingüística que no pas un destí acadèmic per a progressar dins de l'enginyeria. Amb tot, la formació d'enginyer (la tendència al raonament lògic, el gust per la innovació, la cerca de regles eficients i concises, i l'estructuració mental) és vista com un element imprescindible en la construcció de la personalitat de Fabra: callat, observador, exigent, clar i ordenat, tal com el descrivia Josep Pla a *Homenots*.

Mila Segarra, catedràtica de la Universitat Autònoma de Barcelona i membre de la Secció Filològica, presentà Jordi Mir com el vertader biògraf, que «sempre ens descobreix detalls nous», i com el curador excel·lent de les obres completes (amb Joan Solà), que ha cedit el seu fons d'estudi a l'Institut d'Estudis Catalans per a traspassar-nos la passió per Fabra. Mir, a la conferència «Pompeu Fabra, constructor d'una gramàtica i d'un diccionari», introduí la idea que la coherència sosté tota l'obra fabriana, i féu la valoració d'una trajectòria vital impregnada de l'esperit innovador. Recordà que escrigué *Ensayo* quan tenia només 17 anys i que dins del grup de l'Avenç, amb una figura com la de Jaume Massó i Torrents, la innovació era el motor principal de les accions planificades. Els fòrums del Centre Excursionista de Catalunya i de l'Ateneu Barcelonès, la participació en el I Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906) o les sessions inicials de la Secció Filològica constitueixen indicadors fonamentals per a copsar l'ambient intel·lectual en què es movia Fabra. Jordi Mir clougué la seva intervenció tot recordant que Fabra no interrompé mai la seva tasca amb l'esperança que la seva obra no seria en va, i que aquest desig de Fabra s'acompleixi ara només depèn de nosaltres, i aquesta Jornada n'és un bon exponent.

La darrera conferència «Pompeu Fabra en el seu context històric», a càrrec de Borja de Riquer, catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona, ens acostà a

l'anàlisi del context sociopolític en què visqué Fabra, que en condicionà el compromís polític i la imatge progressista i republicana que n'ha perdurat. La presentació del professor Riquer anà a càrrec d'Anna Sallés, historiadora i col·lega d'universitat, que en subratllà el coneixement profund de la història contemporània, sobretot de les relacions entre Catalunya i Espanya. Aquesta expertesa quedà ben demostrada amb una contribució molt documentada i impactant, centrada en el canvi del segle XIX al segle XX que dugué moltes novetats, com la irrupció de la figura de l'intel·lectual que s'oposa al *statu quo*, la configuració de la societat de masses, la modernització dels comportaments, la creació d'espais públics de debat i controvèrsia («tot és discutit i tot és discutible») o la consciència del valor de la meritocràcia (els experts esdevenen veus de referència). Per això, l'ambient en què visqué Fabra és el de l'eclosió d'un mercat cultural plural, basat en la llibertat d'expressió, curull de casals, ateneus, centres excursionistes, editorials, revistes. El món cultural de Barcelona presentava diferències notables respecte del de Madrid: emmirallada en París, és una ciutat de gran dinamisme cultural i alhora de molta conflictivitat. Des del punt de vista polític, fou el moment de la mobilització contra la injustícia i el militarisme, de la causa catalanista i de la societat civil, representat per exemple pel Procés de Montjuïc o pels Fets del *¡Cu-Cut!*, i que culminà amb la victòria de la Solidaritat Catalana l'any 1907. Quan Fabra tornà de Bilbao la seva implicació en política esdevingué més activa: membre fundacional d'Acció Catalana i de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, es presentà a les eleccions municipals de 1913. Durant la República, també fou candidat a les eleccions de 1931, rebutjà entrar com a membre a la Real Academia Española i féu de president de la delegació catalana al Congrés Internacional d'Intel·lectuals Antifeixistes (1937). A l'exili, se sentí empès a assumir responsabilitats més destacades: formà part del Consell Nacional Català, del Consell assessor del president Irla i fou conseller del Govern a l'exili durant dos anys i mig.

Entre els assistents a la I Jornada de la Càtedra Pompeu Fabra hi hagué la sensació que l'organització l'havia encertada del tot: encara que l'obra de Pompeu Fabra sigui força coneguda, la concentració de mirades diverses i expertes, des de la lingüística, la història de l'enginyeria i l'anàlisi del context cultural i polític, en un acte únic ens aportava una revisió fresca, plena de novetats i de detalls desconeguts. Cal dir que la tria dels ponents i de llurs presentadors, implicats amb unes ponències ben preparades i de gran qualitat, fou fonamental per garantir l'èxit de la jornada: un gaudi intel·lectual de gran nivell, una motivació per a l'organització de la segona jornada. L'enhorabona.

Ester BONET
Universitat Pompeu Fabra
Mercè LORENTE
Universitat Pompeu Fabra

23è Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona (23 de novembre de 2015). — El 23 de novembre de 2015 va tenir lloc el 23è Col·loqui Lingüístic de la Universitat de Barcelona (CLUB). El tema d'aquesta edició va ser «Noves aproximacions a la lexicografia dialectal», amb un èmfasi especial en els recursos digitals que hi contribueixen. Van presentar l'acte els professors Lluís Payrató, Maria-Pilar Perea i Maria Àngels Massip. La primera ponència va anar a càrrec de Joan Veny, que va parlar d'«Elements diatòpics en la lexicografia catalana». Va fer un repàs d'alguns diccionaris antics que aporten informació o marcatges dialectals, i va repassar la vigència d'aquestes informacions.

Després, Josep Martines i Maribel Guardiola, de la Universitat d'Alacant, van presentar el projecte del *Tresor lexicogràfic valencià*, un magne corpus que aplega tots els diccionaris valencians documentats des del s. XVI, i les seves aplicacions per a l'estudi del canvi lingüístic.